

Oikein, väärin vai oikein väärin

Julian salaisuus

Julia kertoi salaisuuden ystävälleen Romeolle. Se liittyi hänen äitiinsä ja isäänsä. Se painoi Julian mieltäni niin paljon, että oli vaikeaa saada unta iltaisin. Julia puhui asiasta Romeolle, sillä luotti Romeoon, ja tämä lupasikin olla levittelemättä hänen salaisuuttaan.

Romeo ei malttanut pitää suutaan kiinni, ja kohta puolet koulusta tiesi Julian salaisuuden. Julia ei kehdannut mennä kouluun sen jälkeen.

Myös Romeo nolotti. Hän tiesi toimineensa väärin. Häntä harmitti Julian puolesta, mutta häntä otti päähän myös siksi, että oli pettynyt luottamuksen ja menettänyt se takia ystävänsä.

Toisen salaisuuksien levitteleminen on rumasti tehty eli niin se on väärin. Niin ei saa toimia. Nyt myös Romeon oli vaikea saada unta iltaisin. Hän kieriskeli levottomana sängyssään ja mietti voisiko Julia antaa hänellä koskaan anteeksi.

Taju reilusta ja epäreilusta

Moraalitajuksi kutsutaan välillä sitä, kun ihmisen tehdä ero hyvän ja pahan välillä. Yksinkertaisimmillaan moraalitaju ilmenee pahan välttämisenä ja hyvän tavoittelemisena. Ihmiset pyrkivät saavuttamaan nautintoa ja välttämään epämiellyttävää oloa. Moraali yleensä porautuu kuitenkin syvemmälle nautinnon tavoittelua tai kivun välttämistä: se kysyy millä arvolla haluamme nautintoa, onko sitä tavoiteltava hinnalla millä hyvänsä.

<http://3.bp.blogspot.com/-2krPnefWIU4/UtUFsfhHill/AAAAAAAAABQo/Dgiacww6pTs/s320/jinjang.jpg>

Moraalitajuun liittyy käsitys oikeudenmukaisuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta, reilusta ja epäreilusta sekä oikeasta ja väärästä. Ihmiset ajattelevat sen kolmella eri tavalla. Yhdet ajattelevat, että moraalitaju on eräänlainen ihmisyyteen kuuluva synnynnäinen aisti, toiset ajattelevat taas pitävänsä sitä kulttuurin ja kasvatuksen tuloksena. Ja kolmansien näkemys on se, että ihmisellä on synnynnäinen valmius kasvaa moraalisesti olennoiksi. Ja kasvatuksesta riippuu millainen moraalitaju ihmiselle kehittyy.

Kulttuuriin liittyviä kuvia.

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=SnfkhY9v&id=75208C9D02C53B631C8B49BB73C9FC8AB14D9F05&thid=OIP.SnfkhY9vHVJK-Xdb5GiKPwDCEs&q=kulttuurit&simid=607986196011287997&selectedIndex=32&ajaxhist=0>

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=dROLki09&id=E36B404B6EC0E1A45899690FE2C6996FA1345C0F&thid=OIP.dROLki09S7HaWMjzz0LIPQEsDI&q=kulttuuri&simid=608042056322713825&selectedIndex=0&ajaxhist=0>

Sitä mitä pidämme hyvänä elämänä, siihen kuuluu aina moraali. Mistä me tiedämme, mikä on hyvää ja paha, oikeudenmukaista ja epäoikeudenmukaista? Mitkä teot ovat väärin ja mitkä on oikein väärin - kuka voi sen määrittää? Miten ihmisen pitäisi elää, että hän olisi hyvä ihminen?

Moraalinen, moraaliton ja ei-moraalinen

Moraalinen olento on ihminen. Me joudumme tekemään joka päivä moraalisia valintoja, ja toimintojamme voidaan arvioida moraalilla mittapuilla.

https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=7glctPvZ&id=8C676B9FEE5F3E56A95BB8E794BCA6E8AA42103F&thid=OIP.7glctPvZopuTgr_xrtw0ZgEsDH&q=nainen&simid=608047352024010648&selectedIndex=33&ajaxhist=0

Eläimet taas toimivat pelkästään vaistojen ja viettien varassa, eikä eläimiltä voida edellyttää moraalista vastuuta tekemisistään. Kun akvaariokala syö oman poikasensa, se saattaa tuntua meistä pahalta, mutta olisi älytöntä mennä moittimaan miljoonakalan toimimista moraalittomiksi. Eläimet ovat alimoraalisia eli ei-moraalisia. Siksi ne ei tee moraalisia tai moraalittomia tekoja ja valintoja.

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=qFv336Lk&id=EB563F117D86EAF77AA83CB073EE4BB40565A249&thid=OIP.qFv336Lk6PtqzVdmiTFj2gEsDF&q=monni&simid=608050272603541351&selectedIndex=9&ajaxhist=0>

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=WJywIM1p&id=2DE6F27A0993D3E6C504E5069B0326850515C27E&thid=OIP.WJywIM1pUP9gMRqPU9tvSQEsDh&q=el%c3%a4in&simid=608007228439331183&selectedIndex=85&ajaxhist=0>

https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=Nmd4uhcW&id=48BAF6E292873B1D45FF886AA1F548D8878AC315&thid=OIP.Nmd4uhcWAW9_fBsnpl_vOgEsDH&q=joutsen&simid=608055563999118114&selectedIndex=0&ajaxhist=0

Esimerkiksi pienet lapset eivät ole vielä kykeneviä moraaliseseen harkintaan, eikä heiltä voi edellyttää sellaista. Siksi heillä ei ole rikosoikeudellista vastuuta teoistaan. Myös jotkut psyykkiset sairaudet saattavat hämärtää ihmisen todellisuudentajun ja harkintakyvyn niin täydellisesti, että häntä ei voida pitää moraalisena toimijana.

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=4QDq80kB&id=7793B4FFDFB789AD095594270E2E90CCBC9B45BA&thid=OIP.4QDq80kBCPH8-msnRq-gdQDIEs&q=vastasyntynyt&simid=607989103683373475&selectedIndex=1&ajaxhist=0>

https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=FE9LS6Ua&id=D5B6CE5E519267C3EB4F420BC14422A9D379309&thid=OIP.FE9LS6UaY0_8Kz3xbPnoZgEsDh&q=taapero&simid=607989352789181577&selectedIndex=4&ajaxhist=0

Maailmankuva ja maailmankatsomus

Moraali tarkoittaa hyvään elämään liittyviä periaatteita, joita henkilö noudattaa tai tahtoo noudattaa. Maailmankatsomukseen liittyy moraali. Maailmankatsomuksella tarkoitetaan sitä, miten ihminen ymmärtää niin sanotut perimmäiset kysymykset eli kysymykset elämän tarkoituksesta, mielestä ja merkityksestä. Jokaisella ihmisellä on maailmankatsomus enemmän tai vähemmän tiedostettu. Vaikka kaikki elävät maailmassa, niin kaikki näkevät sen eri tavalla.

Yksi maailmankatsomuksen osa-alue on maailmankuva. Sillä tarkoitetaan maailmaa koskevien perusteltujen väitteiden kokonaisuutta. Maailmankuvan perustelut voivat olla esimerkiksi tieteellisiä, uskonnollisia tai metafyyysisiä. Tieteeksi kutsutaan kaikkea sellaista maailmankuvaa, joka perustuu pelkästään tieteellisiin menetelmin hankittuihin tietoihin. Uskonnollinen maailmankuva taas perustuu Raamattuun Koraaniin tai muihin uskonnollisiin auktoriteetteihin. Metafyyminen maailmankuvan sisältää maailma koskevia väitteitä, joita ei ole hankittu kokeellisen tieteen vaan filosofisen päättelyn avulla.

Maailmankatsomus on laajempi käsite kuin maailmankuva. Maailmakatsomus sisältää maailmankuvan, mutta sisältää se muutakin kuin maailmankuvan. Siksi on mahdollista, että yksi ihminen kannattaa tieteellistä maailmankuvaa ja uskonnollista maailmankatsomusta: hän hyväksyy maailmaa ja sen syntyä koskevat luonnontieteelliset käsitykset ja suhteuttaa ne uskonnolliseen näkemykseensä elämän tarkoituksesta ja mielestä.

Opri Tiusanen